

A hiány szemantikájának megértése Babits Mihály, Kosztolányi Dezső és Krúdy Gyula írásművészetében

Szitár Katalin Hiány-jelek (Babits Mihály, Kosztolányi Dezső és Krúdy Gyula írásművészetéről) című könyve 2013-ban jelent meg a Gondolat Kiadó gondozásában. A szerző a modern magyar irodalom és prózapoétika kutatója, oktatója volt. Összehasonlító poétikai kutatásokat folytatott a magyar és orosz irodalmi kapcsolatok témájában. Magyar vonatkozásban kutatási területének számított – a teljesség igénye nélkül – Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, Krúdy Gyula és Kaffka Margit írásművésze. A kötet szerzője a Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Karának oktatójaként, habilitált egyetemi docensként, illetve az Irodalom- és Kultúratudományi Intézet vezetőjeként ismert. 2015. augusztus 6-án, váratlanul, 49 éves korában hunyt el.

A *Hiány-jelek* címmel megjelent írása vizsgálatának fókuszába Babits Mihály, Kosztolányi Dezső és Krúdy Gyula írásművészetét helyezi. Bár a huszadik századi magyar modernség első hullámába tartozó poéták írói stílusa jelentősen eltér egymástól, a kötet szerzője mégis – analógiát keresve – műveik közös attribútumát emeli ki. A *Gólyakalifa*, az *Esti Kornél* és a *Női arckép a kisvárosban* címet viselő művekben a megértés megértésének és a szó jelentőségének problematikája kerül a szerző elemzésének horizontjába.

Az író tanulmánykötetének öt fejezetéből az első kettő – *A hiány mint világ és mint jel*, *Vers- és prózaköltészet* – mintegy bevezetés gyanánt betekintést enged a szó elsajátítása mikéntjének művészetébe. A második fejezetből megtudhatjuk azt is, miben rejlik a vers- és prózanyelvi formák látványos különbsége, miközben a kettő közötti határ – amint azt az ezt követő műértelmezések megmutatják – korántsem áthághatatlan.

Szitár könyvének következő három – a kötet fő értelmezési vonalát jelentő – fejezetéből kiderül (illetve ezek alfejezeteiben), hogy Tábori Elemér, Esti Kornél és Szinbád históriájában a „hiányvilágok” nyelv által történő megjelenése érhető tetten. Ennek értelmében Babitsnál a

„csönd”, Kosztolányinál a „semmi”, Krúdynál a „feledés” narratívája válik értelemképző erővé. A szerző felhívja a figyelmet arra is, hogy az olvasó nem kis feladattal áll szemben az elemzett művek tanulmányozásakor, hiszen a hiány szemantikáját képviselő alkotásokban a jelentés kifejtetlen, a jel pedig értelmezésre szorul.

Babits Mihály kisregényével kapcsolatban egy esztétikai probléma – a szépség és annak ellentéte, a csúnyaság – kerül a szerző elemzésének fókuszába. *A csönd hangjai* című részben választ kaphatunk arra a kérdésre is – a nyelv-álmom relációkból kiindulva –, hogy miben rejlik a forma igazságértéke. Felmerül továbbá a kérdés: az egységes szimbólumvilágként felfogott álmom miféle nyelvi tevékenység útján jön létre, illetőleg milyen nyelvet képvisel a kisregény főhősének, Elemérnek az álma.

Szitár Katalin Babits kisregényében az identitás különleges formájára helyezi a hangsúlyt: az egyén számára az álmom világa elidegenedett világ, ami az „én”t – az álmom nem más, mint az „én” más formában – másképp hivatott közvetíteni. Az ébrenlétel ellentétes világban a kép hanggá alakul, vagyis Babits hőse hangokat álmodik; ezzel összefüggésben a látás más formája jön létre, a szem az álomban azt is látja, ami az

ébremlétben rejtve marad. A szerző kötetének jelen fejezetében arra a következtetésre jut, hogy *A gólyakalifa* című regényben a hang válik elbeszélői témává; az agresszív hangok, a betűk Elemér halálos ellenségeivé válnak. Amikor a kötetben Elemér könyvek iránti szeretetéről olvasunk, megtudhatjuk azt is, hogy Elemér álombeli „énje” saját identitását szeretné megtalálni. Ennek értelmében a főhős saját nyelvre szeretne szert tenni: ezzel magyarázható vonzódása az olvasás, a könyvek iránt. Ám a „rossz” hangok megmutatkoznak a betűk világában is, a ponyvának minősülő olvasmányok nem segítik hozzá hősünket a megértéshez.

A kötet következő fejezetében Kosztolányi egyik legellentmondásosabb művével, az *Esti Kornél*l ismerkedhetünk meg. *A semmi költészete* című részben az írás műfaji meghatározásán túl betekintést nyerhetünk Esti „fordított” világába is. Szitár a „semmi” narratívájának jelentését járja körül; megtudhatjuk, hogy Kosztolányi műve – a paradoxonok szövege – úgy válik egésszé, hogy egyszerre bír teremtő és romboló erővel. Ennek értelmében a könyv írója egyfajta distanciára hívja fel a figyelmet a szöveg uraló „minden” és „semmi” fogalmak meghatározásakor. Az elemzett részből kiderül az is, miként artikulálódik Esti Kornél létezése a betűk által teremtett világában.

Az *Esti*-szöveg *Első Fejezetében* Kosztolányi meghatározza művének műfaját, amit a töredék szóval jellemez. A továbbiakban rövid – ám remek – műfajmérettel gazdagodik a *Hiány-jelek* című írás, melyben a szerző kifejti, hogy a „töredékes” narratíva lebontja a létező műfaji sémákat, bár a mű egészét mégis fenntartja. E műfaj egyik jellemző jegye, hogy a hiányt avatja szövegtévkéző erővé azáltal, hogy azt szemantikailag is jelöltté teszi. Az értekezés végén megtudhatjuk azt is, hogy ami nem mondódik el, az leíródik, az írásmű részét képezi. A több tekintetben is ellentmondásos Esti-történetben a „semmi” az emlékezésben rejlő felejtés is.

A könyv utolsó részében a szerző betekintést enged Krúdy Gyula írásművészetébe (újfent) a felejtés narratívája felőli megközelítésben; továbbá és ezzel egyidejűleg

Szinbád (a felejtő) és Lenke (az emlékező) történetébe. Szitár Katalin, ahogy Babits vagy Kosztolányi elemzett írásának esetében, itt sem a mű cselekményére helyezi a hangsúlyt, hanem az emlékezés által beindított hang, kép és fogalom kapcsolatára. Arról van tehát szó, hogy a valaha ismert – de már régen a feledés homályába veszett – nő megtalálásakor nem a beszéd, hanem a hang válik domináns szegmenssé. *A Női arckép a kisvárosban* címet viselő Szinbád-történetben a főhős először az asszony, Lenke levele (ismerős kézírás), majd a személyes találkozáskor hangja által kezd el újra emlékezni a múltra. A történetben a szóra való várakozás teremt az emlékezést. Szinbád a felejtést feledve, a hangtól a kép felé fordul: találkozásukkor Lenke egy függöny mögül kérdezi a rég nem látott kedvest, így a „kép” (a személy) végig rejtve marad. Szitár elemzésében az arc szándékos elrejtését emeli ki, teszi fontossá a hang szerepét, amely arra hivatott, hogy e egyszerű fogással beindítsa az emlékezést.

A fentiekkel összefüggésben a *Hiány-jelek* szerzője könyvében három – rendkívül izgalmas – szövegnek az elemzését célozza meg, mindegyik jellemző jegye a megértés hiátusa. Ugyan a nyelv az imént tárgyalt művekben kevés információt közvetít, a történet így a háttérbe szorul, mégis gondolkodás- és beszédmegújító szereppel bír. Az író szerint különleges szövegalkotási stratégia jellemzi az elemzett alkotásokat, így az olvasónak a formát és nem a történet cselekményét kell „elolvasnia”.

Szitár Katalin Babits kisregényében, *A gólyakalifában* az álombeli „rossz” hangokat, Kosztolányi *Esti Kornél*jában a „semmi” narratíváját, Krúdy Szinbád-novellájában a felejtés és az emlékezés hangját avatja történetképző erővé.

Szitár Katalin (2013): *Hiány-jelek. Babits Mihály, Kosztolányi Dezső és Krúdy Gyula írásművészetéről*. Gondolat Kiadó, Budapest. 87 o.

Szitás Andrea, PhD, tanár, Tatabányai Szakképzési Centrum Alap Gyáspár Szakgimnáziuma és Szakközépiskola

Szerkesztőség:
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészeti- és Társadalomtudományi
Kar Dékáni Hivatal,
6722 Szeged Egyetem u. 2.
Tel.: 06 30 3523226
e-mail: janos.gecz@gmail.com

Elektronikus változat, közlési
feltételek:
www.iskolakultura.hu

Előfizetésben terjeszti
a Magyar Posta Zrt.
Postacím: 1900 Budapest
Előfizetésben megrendelhető:
• az ország bármely postáján,
• a hírlapot kézbesítőknél,
• www.posta.hu WEBSHOP-ban
(<https://eshop.posta.hu/storefront/>),
• e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu
címen,
• telefonon 06-1-767-8262 számon,
• levélben a MP Zrt. 1900 Budapest
címen.

Külföldre és külföldön előfizethető
a Magyar Posta Zrt.-nél:
• www.posta.hu WEBSHOP-ban
(<https://eshop.posta.hu/storefront/>),
• 1900 Budapest,
• 06-1-767-8262,
• hirlapelofizetes@posta.hu

Előfizethető még közvetlenül
a szerkesztőség címén.
Előfizetési díj számonként 500 Ft.
(Teljes évfolyam: 6000 Ft.)

Megjelenik havonta.

Lapunk példányai megvásárolhatók
a Gondolat Kiadó webáruházában
(www.gondolatkiado.hu), valamint
az Írók Boltjában
(1061 Budapest, Andrásy u. 45.).

HU ISSN 1215 5233

Lapzárta: 2018. május 1.

15. *H. Nagy Péter* (2002, szerk.): *Ady-értelmezések*
16. *Kéri Katalin* (2002): *Nevelésügy a középkori iszlámban*
17. *Gécz János* (2003): *Rózsahagyományok*
18. *Kocsis Mihály* (2003): *A tanárképzés megítélése*
19. *Gelencsér Gábor* (2003): *Filmolvasókönyv*
20. *Takács Viola* (2003): *Baranya megyei tanulók tudásstruktúrája*
21. *Lajtai L. László* (2004): *Nemzetkép és iskola, 1777–1888*
22. *Franyó István* (2004): *Biológiai műveltségünk*
23. *Golnhofer Erzsébet* (2004): *Pedagógiai nézetek Magyarországon, 1945–1948*
24. *Bárdos Jenő* (2004): *Nyelvpedagógiai tanulmányok*
25. *Kamarás István* (2005): *Olvasásügy*
26. *Gécz János* (2005): *Pedagógiai tudásátadás*
27. *Révay Valéria* (2005, szerk.): *Nyelvészeti tanulmányok*
28. *Pukánszky Béla* (2005, 2006): *Gyermekszemlélet a 19. században*
29. *Szépe György – Medve Anna* (2005, 2006, szerk.): *Anyanyelvi nevelési tanulmányok I.*
30. *B. Nagy Ágnes – Medve Anna – Szépe György* (2006, szerk.): *Anyanyelvi nevelési tanulmányok II.*
31. *Gécz János* (2006): *Az iskola kultúrája: nevelés és tudomány*
32. *Kelemen Elemér* (2007): *A tanító a történelem sodrában. Tanulmányok a magyar tanítóóság 19–20. századi történetéből*
33. *Medve Anna – Szépe György* (2008, szerk.): *Anyanyelvi nevelési tanulmányok III.*
34. *Boros János* (2009): *Filozófia!*
35. *Hoffmann Zsuzsanna* (2009): *Antik nevelés*
36. *Orbán Jolán* (2010): *Jacques Derrida szakmai hitvallása*
37. *Boros János* (2010): *A tudomány, a tudás és az egyetem*
38. *Gécz János* (2010): *Sajtó, kép, neveléstörténet*
39. *Révay Valéria* (2010): *A nyelvhasználat szintjei a XVII–XIX. században Északkelet-Magyarországon*
40. *Medve Anna – Farkas Judit – Szabó Veronika* (2010): *4×12 mondat*
41. *Koltai Zsuzsa* (2011): *A múzeumi kultúráközvetítés változó világa*
42. *Boros János* (2011): *Demokrácia és szabadság*
43. *Érfalvy Livia* (2012): *Kosztolányi írásművészete*
44. *Nagy Péter Tibor* (2012): *Oktatás, -történet, -szociológia*
45. *Horváth József* (2012): *Íráspedagógiai tanulmányok*
46. *Boros János* (2013): *Időszerű etika*
47. *Boros János* (2014): *Szenvedély és szükségszerűség*
48. *Mészáros György* (2014): *Szubkultúrák és iskolai nevelés*
49. *Bence Erika* (2015): *Virtuális irodalomtörténet*
50. *Mekis D. János* (2015): *Auctor ante portas*
51. *Boros János* (2016): *Etika és politika*

Kékes Szabó Marietta Társas vakság és annak korrelátumai autizmus spektrum zavarban

Az elmúlt évtizedek az autizmus kialakulásában szerepet játszó tényezőkre vonatkozóan igazán színes képet tárnak elénk. A fejlődésneurológiai zavart az APA és WHO diagnosztikai rendszerei is alapvetően a társas környezettel folytatott interakcióval és kommunikációval összefüggő problémák mentén írják le. A vezető tünetek mellett azonban – a spektrumzavar súlyosságának függvényében – más területeken is mutatkozhat deficit. A hagyományos kognitív elméletek (a kognitív koherencia, a tudatelméleti képesség és a végrehajtó működések funkciózavarát előtérbe állítva) immár úgy tűnik, nem szolgálnak teljes körű magyarázattal ezen tünetek mindegyikére. Az elmúlt néhány évtized neuropszichológiai kutatásai azonban új utakat nyitottak az autizmus megértésére.

Kovács Ivett Egy óvodai innováció története

Angliában a nemzeti tanterv nagy hangsúlyt fektet a kültéri tevékenységekre. Az óvodákban a gyermekek idejük tekintélyes részét a szabad levegőn töltik, éppen ezért az udvaron sokféle tevékenységhez kínálnak eszközöket. Magyarországon az udvart leginkább az óvodához tartozó, saját játszótérként értelmezik, ahol a kicsiknek főként szaladgálni, mászókázní és homokozni nyílik lehetősége, az óvónők pedig a szabad játékot felügyelik. Angliában ellenben az udvaron is folytatnak fejlesztő tevékenységeket, ahol helyet kaphatnak a beltéri tevékenységekhez szükséges eszközök is, mint például rajzolásra, festésre alkalmas felületek, könyvek, hangszerek, konyhai eszközök stb..

Orosz Csaba - Havasi Tamás - Gaul Emil - Tóth Tibor Digitális kultúra a kortárs képzőművészetben és a művészetpedagógiában

A digitális közösségi terek lehetnek a művészek újabb fórumai, és alkotásaik új reklámfelületei egyaránt, készüljenek a művek akár a valós, vagy a virtuális térben. A társadalmi médiában való megjelenés ábrázolása inspirálhatja is az alkotókat. A művek újabb típusai felhasználják az internet nyilvánosságát, a kommunikációs hálózat működését az installációkban, de a művész teljes egészében áthelyezheti az alkotást a virtuális térbe, ahol a művet a hagyományos műzeumlátogatótól eltérő összetételű közönséggel szembesítheti.

500 Ft (áfával)